

MUSTAQILLIK YILLARIDA PEDAGOGIK KADRLAR TAYYORLASH, FAN VA TA'LIMNING INTEGRATSION JARAYONLARI

Beknazarova Shohsanam Xo'janazar qizi - Termiz davlat pedagogika universiteti
magistranti shoxsanamb1998@gmail.com

Ilmiy raxbari: TerDPI

Tarix kafedrası v.b.dotsenti Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna
sitorboboyeva@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston mustaqilligi yillarida **pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi, fan va ta'lim integratsiyasi**, oliy pedagogik ta'lim mazmunining yangilanishi, pedagog kasbining ijtimoiy maqomi hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan islohotlar ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagogik kadrlar tayyorlash jarayoni jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, milliy ta'lim siyosati, raqamli transformatsiya, innovatsion pedagogika va ilmiy tadqiqot faoliyati bilan uzviy bog'liq holda yoritiladi. Maqolada mustaqillik davrida ta'lim tizimining huquqiy asoslari bosqichma-bosqich takomillashgani, pedagog shaxsiga qo'yiladigan talablar kompetensiyaviy yondashuv asosida yangilangani, oliy ta'lim, fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiya raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim shartiga aylangani asoslab beriladi. Shuningdek, sohada mavjud muammolar, jumladan, nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzilish, ilmiy salohiyatni oshirish zarurati, pedagoglarning raqamli va tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Pedagogik kadrlar, mustaqillik yillari, fan va ta'lim integratsiyasi, kompetensiyaviy yondashuv, oliy pedagogik ta'lim, innovatsion ta'lim, pedagog maqomi, ilmiy salohiyat, kasbiy kompetentlik, ta'lim sifati.

KIRISH

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin jamiyatning siyosiy, iqtisodiy, huquqiy va ma'naviy hayotida tub yangilanish jarayonlari boshlandi. Ushbu yangilanishlarning markazida **ta'lim tizimi** turdi, chunki mustaqil davlatning barqaror rivojlanishi, milliy davlatchilikning mustahkamlanishi, fuqarolik jamiyatining shakllanishi va iqtisodiyotning raqobatbardoshligi bevosita inson kapitali bilan bog'liq. Inson kapitalini shakllantiruvchi asosiy kuch esa pedagogdir. Shu sababli mustaqillik yillarida pedagogik kadrlar tayyorlash masalasi faqat oliy ta'lim muassasalari faoliyati

doirasidagi tor vazifa sifatida emas, balki davlat taraqqiyotining strategik yoʻnalishi sifatida qaraldi.

Pedagogik kadrlar tayyorlash tushunchasi oʻqituvchi mutaxassislarini oliy taʼlim muassasalarida kasbiy tayyorlash, ularning nazariy bilimlarini shakllantirish, amaliy koʻnikmalarini rivojlantirish, pedagogik mahoratini oshirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga yoʻnaltirish va uzluksiz kasbiy rivojlanishini taʼminlash jarayonini anglatadi. Bu jarayon anʼanaviy maʼnoda dars beruvchi mutaxassisni tayyorlash bilan cheklanmaydi. Zamonaviy pedagog ijtimoiy jarayonlarni tushunadigan, oʻquvchining shaxsiy rivojlanishini boshqara oladigan, raqamli texnologiyalardan foydalana oladigan, tanqidiy va kreativ fikrlashni shakllantira oladigan, ilmiy izlanish natijalarini taʼlim jarayoniga tatbiq etadigan mutaxassis boʻlishi zarur.

Mustaqillik davrida Oʻzbekiston taʼlim tizimining rivojlanish yoʻli bosqichma-bosqich kechdi. Dastlab milliy taʼlim tizimining huquqiy va tashkiliy asoslari yaratildi. Keyingi bosqichlarda kadrlar tayyorlash mazmuni modernizatsiya qilindi, taʼlim standartlari takomillashtirildi, oliy taʼlim muassasalari tarmogʻi kengaydi, pedagogik taʼlim yoʻnalishlarida oʻquv rejaları va malaka talablari qayta koʻrib chiqildi. Soʻnggi yillarda esa taʼlim sifati, ilmiy salohiyat, xalqaro hamkorlik, raqamli taʼlim, amaliyotga yoʻnaltirilgan oʻqitish va fan-taʼlim-ishlab chiqarish integratsiyasi asosiy mezonlarga aylandi.

2020-yilda qabul qilingan “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonun taʼlim sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy huquqiy hujjatlardan biri boʻlib, unda taʼlim sifati, davlat taʼlim standartlari, davlat nazorati, xalqaro hamkorlik va taʼlim tashkilotlarining masʼuliyati kabi masalalar belgilangan. Qonunda taʼlim sohasidagi davlat nazorati taʼlim mazmuni va sifatining davlat taʼlim standartlari, davlat taʼlim talablari hamda oʻquv dasturlariga muvofiqligini aniqlash orqali amalga oshirilishi koʻrsatilgan. Bu yondashuv pedagogik kadrlar tayyorlashda sifatni faqat diplom berish bilan emas, balki real kompetensiya va kasbiy tayyorgarlik bilan baholash zarurligini anglatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Oʻzbekiston pedagogika fanida pedagogik kadrlar tayyorlash, kasbiy kompetentlik, taʼlim mazmuni, innovatsion pedagogik texnologiyalar va uzluksiz taʼlim masalalari koʻplab tadqiqotchilar tomonidan oʻrganilgan. N. Azizxoʻjayeva, M. Ochilov, J. Yoʻldoshev, R. Joʻrayev, N. Muslimov, U. Inoyatov, B. Xodjaye, Sh. Sharipov, S. Turgʻunov, M. Quronov kabi olimlarning ilmiy ishlari Oʻzbekiston pedagogik tafakkurida oʻqituvchi shaxsi, taʼlim samaradorligi, tarbiya jarayoni,

pedagogik mahorat, innovatsion yondashuv va kasbiy tayyorgarlik masalalarining nazariy asoslarini shakllantirishga xizmat qilgan.

N. Azizxo‘jayeva pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat masalalarini o‘rganar ekan, ta‘lim jarayonini o‘qituvchining shaxsiy tajribasiga bog‘lab qo‘yish yetarli emasligini, uni ilmiy asoslangan metodika, aniq maqsad, nazorat va natija bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ta‘kidlaydi. Bu yondashuv mustaqillik davrida o‘qituvchi tayyorlash tizimida **pedagogik texnologiya, o‘quv maqsadi, ta‘lim natijasi** va **baholash mezon**i kabi tushunchalarning keng qo‘llanishiga nazariy asos bo‘ldi. M. Ochilovning o‘qituvchi odobi va pedagogik mahorat haqidagi qarashlarida pedagog shaxsining axloqiy yetukligi, kasbiy mas‘uliyati va tarbiyaviy ta‘siri markaziy o‘rin tutadi. Bu fikrlar bugungi kunda ham dolzarb, chunki zamonaviy pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni shakllantiruvchi ijtimoiy yetakchi sifatida qaralmoqda.

R. Jo‘rayev va J. Yo‘ldoshevlarning ta‘lim nazariyasi va pedagogik tizimga oid qarashlarida ta‘lim jarayoni murakkab, maqsadli va boshqariladigan pedagogik hodisa sifatida talqin qilinadi. Ularning ishlari pedagogik kadrlar tayyorlashda mazmun, metod, vosita, shakl va natija o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta‘minlash zarurligini ko‘rsatadi. N. Muslimovning kasb ta‘limi, kasbiy kompetentlik va pedagogik faoliyatga tayyorgarlik haqidagi tadqiqotlari esa mustaqillik davrida o‘qituvchi tayyorlash tizimining kompetensiyaviy yondashuvga o‘tishida muhim nazariy ahamiyatga ega bo‘ldi. Kompetensiyaviy yondashuvda pedagogning bilimi alohida holatda emas, balki uni amaliy vaziyatda qo‘llay olishi, pedagogik muammoni hal eta olishi va ta‘lim oluvchi rivojlanishini boshqara olishi bilan baholanadi.

Mustaqillik yillarida pedagogik kadrlar tayyorlashni tadqiq etishda milliy tarbiya, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar va fuqarolik pozitsiyasi masalalari ham muhim o‘rin egalladi. M. Quronovning milliy tarbiya haqidagi ishlari, S. Turg‘unovning ta‘lim muassasalarini boshqarish va pedagogik jarayon sifatini oshirishga oid qarashlari, Sh. Sharipovning kasbiy ta‘lim va texnologik tayyorgarlik bo‘yicha izlanishlari pedagogik kadr tayyorlashni faqat didaktik jarayon emas, balki ma‘naviy, boshqaruv, ijtimoiy va innovatsion jarayon sifatida ko‘rishga yordam beradi.

Bugungi ilmiy adabiyotlarda **fan va ta‘lim integratsiyasi** pedagogik kadrlar tayyorlashning asosiy sharti sifatida baholanmoqda. Fan ta‘limga nazariy yangilik, metodologik asos va innovatsion mazmun beradi. Ta‘lim esa ilmiy natijalarni amaliyotga olib kiradi, yosh tadqiqotchilarni shakllantiradi va ilmiy maktablar davomiyligini ta‘minlaydi. Shu sababli pedagogik oliy ta‘limda ilmiy izlanish, amaliyot, metodik tayyorgarlik va innovatsion faoliyat bir-biridan ajratilmagan holda tashkil etilishi zarur.

ASOSIY QISM

Mustaqillik yillarida pedagogik kadrlar tayyorlash tizimining mazmuni tubdan o'zgardi. Sobiq ma'muriy-buyruqbozlik davrida pedagog tayyorlash ko'proq yagona dastur, markazlashgan yondashuv va standartlashtirilgan mafkuraviy talablar asosida olib borilgan bo'lsa, mustaqillikdan keyin milliy qadriyatlar, demokratik tamoyillar, bozor iqtisodiyoti ehtiyojlari va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi asosiy mezonga aylandi. O'qituvchi shaxsi jamiyatni yangilash, barkamol avlodni tarbiyalash, mustaqil fikrlaydigan yoshlarni shakllantirish va milliy g'oyani ta'lim jarayoniga singdirish vazifalari bilan bog'liq holda talqin qilindi.

Pedagogik kadrlar tayyorlashning tarkibiy unsurlari bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlardan iborat. Ularning asosiy qismi **nazariy tayyorgarlik, metodik tayyorgarlik, psixologik-pedagogik tayyorgarlik, amaliy tayyorgarlik, ilmiy-tadqiqot kompetensiyasi, raqamli kompetensiya** va **ma'naviy-axloqiy tayyorgarlik**dir. Nazariy tayyorgarlik bo'lajak pedagogga fan asoslarini chuqur egallash imkonini beradi. Metodik tayyorgarlik ushbu bilimlarni o'quvchiga tushunarli, tizimli va samarali yetkazish yo'llarini o'rgatadi. Psixologik-pedagogik tayyorgarlik ta'lim oluvchining yosh xususiyatlari, motivatsiyasi, qobiliyati va individual rivojlanishini hisobga olishga xizmat qiladi. Amaliy tayyorgarlik esa bo'lajak o'qituvchini real dars, sinf boshqaruvi, baholash, ota-onalar bilan ishlash va ta'lim muhitini tashkil etishga tayyorlaydi.

So'nggi yillarda pedagogik kadrlar tayyorlashda **ilmiy-tadqiqot kompetensiyasi** alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'qituvchi faqat tayyor metodik tavsiyalarni bajaruvchi emas, balki o'z pedagogik tajribasini tahlil qiluvchi, muammoni aniqlovchi, tajriba-sinov o'tkazuvchi, natijani baholovchi va innovatsion yechim ishlab chiqadigan mutaxassis bo'lishi kerak. Masalan, boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchilarning o'qish savodxonligi pasayganini sezsa, bunga faqat darslik yoki o'quvchining qiziqishi nuqtayi nazaridan emas, balki metodika, oilaviy muhit, motivatsiya, vizual materiallar, baholash usuli va o'qituvchi nutqi kabi omillar orqali ilmiy yondashishi zarur. Bunday yondashuv pedagogik faoliyatni oddiy ijrochilikdan tadqiqotchilik darajasiga olib chiqadi.

Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida oliy ta'limni ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlaridan kelib chiqib rivojlantirish, fan, ta'lim va ishlab chiqarishning mustahkam integratsiyasini ta'minlash, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish maqsadlari belgilangan. Ushbu me'yoriy asos pedagogik

kadrlar tayyorlashda oliy ta'lim muassasasi, ilmiy tadqiqot, maktab amaliyoti va jamiyat ehtiyojlari o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytirishni talab qiladi.

Fan va ta'lim integratsiyasi pedagogik oliy ta'limda bir nechta amaliy shaklda namoyon bo'ladi. Bo'lajak pedagoglar ilmiy to'garaklar, kurs ishlari, bitiruv malakaviy ishlari, magistrlik dissertatsiyalari, pedagogik amaliyot, tajriba-sinov ishlari, ilmiy konferensiyalar va innovatsion loyihalar orqali ilmiy faoliyatga jalb qilinadi. Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy laboratoriyalar, metodik markazlar, maktablar bilan hamkorlik shartnomalari, ustoz-shogird tizimi va amaliyot bazalarining mavjudligi integratsion jarayonlarni kuchaytiradi. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2024/2025-o'quv yiliga tayyorgarlik jarayonida respublikadagi 37 ta yetakchi oliy ta'lim muassasasida 203 ta ilmiy laboratoriya faoliyat yuritayotgani qayd etilgan. Bu laboratoriyalar pedagogik ta'limda ham ilmiy tajriba, amaliy kuzatuv, metodik yangilik va innovatsion ishlanmalarni rivojlantirish uchun muhim imkoniyat yaratadi.

Mustaqillik yillarida pedagogik kadrlar tayyorlashning shakllanish omillari ko'p qirrali bo'ldi. Ular orasida davlat siyosatining ustuvorligi, milliy ta'lim qonunchiligi, demografik o'sish, mehnat bozori ehtiyojlari, axborot texnologiyalari rivoji, xalqaro ta'lim makoniga integratsiya, yangi pedagogik texnologiyalar va jamiyatning sifatli ta'limga bo'lgan talabi alohida ajralib turadi. Aholining ta'limga bo'lgan ehtiyoji oshgani sari pedagogik kadrlar soni, sifati va kasbiy tayyorgarligiga qo'yiladigan talab ham kuchaydi. Bu jarayon oliy ta'lim bilan qamrov ko'rsatkichlarida ham namoyon bo'lmoqda. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2024/2025-o'quv yili boshida O'zbekistonning 18-23 yoshdagi aholisi oliy ta'lim bilan 47,7 foiz qamrab olingan, bu ko'rsatkich 2014-yildagi 6,8 foizga nisbatan keskin o'sishni bildiradi.

Oliy ta'lim muassasalari sonining ko'payishi pedagogik kadrlar tayyorlash geografiasini ham kengaytirdi. 2024-yil avgust oyidagi rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, respublikada 211 ta oliy ta'lim muassasasi faoliyat yuritgan, ulardan 112 tasi davlat, 30 tasi xorijiy va 69 tasi nodavlat oliy ta'lim muassasasi sifatida ko'rsatilgan. Yoshlarning oliy ta'lim bilan qamrovi 43 foizga yetkazilgani ham qayd etilgan. Ushbu ko'rsatkichlar oliy ta'lim tizimida raqobat muhiti shakllanayotgani, hududlarda ta'lim olish imkoniyatlari kengayayotgani va pedagogik mutaxassislar tayyorlash uchun institutsional baza mustahkamlanayotganini ko'rsatadi.

Pedagog kasbining ijtimoiy maqomini oshirish mustaqillik davri ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'ldi. 2024-yilda qabul qilingan "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonun pedagoglarning huquqlari, majburiyatlari va faoliyat kafolatlarini belgilaydi. Mazkur qonun pedagogni jamiyat taraqqiyotining asosiy subyekti sifatida e'tirof etadi, uning kasbiy sha'ni, mehnat sharoiti, ijtimoiy

himoyasi va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Pedagog maqomini huquqiy jihatdan mustahkamlash o'qituvchilik kasbiga nisbatan ijtimoiy hurmatni oshirish, yoshlarni pedagogik ta'limga jalb etish va ta'lim sifati uchun mas'uliyatni kuchaytirish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mustaqillik yillarida pedagogik kadrlar tayyorlash tizimida erishilgan natijalarni bir necha yo'nalishda baholash mumkin. Oliy ta'lim muassasalari tarmog'i kengaydi, pedagogik ta'lim yo'nalishlari bo'yicha yangi o'quv rejalari va malaka talablari ishlab chiqildi, ta'lim mazmuni kompetensiyaviy yondashuv asosida yangilandi, pedagogik amaliyotning ahamiyati oshdi, ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan bog'liq talablar kuchaydi. 2024-yil ma'lumotlariga ko'ra, oliy ta'lim muassasalarini 197 319 nafar talaba tamomlagan, ulardan 192 376 nafari bakalavriyat, 4 943 nafari magistratura bitiruvchilari bo'lgan. Bu ko'rsatkich pedagogik kadrlar tayyorlash tizimining ommaviylashuvi va oliy ma'lumotli mutaxassislar salohiyati ortib borayotganini ko'rsatadi.

Professor-o'qituvchilar tarkibining o'sishi ham ta'lim sifatini ta'minlashda muhim omildir. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2024/2025-o'quv yili boshida O'zbekiston oliy ta'lim tashkilotlarida o'rindoshlarsiz faoliyat yuritayotgan professor-o'qituvchilar soni 49,6 ming kishini tashkil etgan, bu 2020/2021-o'quv yili boshiga nisbatan 17,5 ming kishiga yoki 54,5 foizga ko'pdir. Bu o'sish oliy ta'lim tizimining kengayishi bilan birga professor-o'qituvchilar mehnatiga ehtiyoj ortganini bildiradi.

Shu bilan birga, miqdoriy o'sish har doim ham sifat masalasini avtomatik hal qilmaydi. Pedagogik kadrlar tayyorlashda nazariy bilim va amaliy kompetensiya o'rtasidagi muvozanat yetarli bo'lishi zarur. Ayrim hollarda bo'lajak pedagoglar psixologik-pedagogik nazariyani yaxshi bilsa-da, real sinf muhitida darsni boshqarish, individual yondashuvni amalga oshirish, baholash mezonlarini to'g'ri qo'llash, raqamli vositalardan samarali foydalanish va ota-onalar bilan ishlashda qiyinchilikka duch keladi. Bu holat pedagogik amaliyotni ko'proq formal hisobot shaklida emas, balki real kasbiy tayyorgarlik maydoni sifatida tashkil etishni talab qiladi.

Fan va ta'lim integratsiyasi natijador bo'lishi uchun pedagogik oliy ta'lim muassasalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari, umumiy o'rta ta'lim maktablari, professional ta'lim muassasalari va ilmiy markazlar bilan tizimli hamkorlik qilishi zarur. Amaliyotchi o'qituvchi, oliy ta'lim professor-o'qituvchisi va ilmiy tadqiqotchi o'rtasida muntazam muloqot bo'lmasa, ilmiy yangilik dars jarayoniga yetib bormaydi. Masalan, o'quvchilarning o'qish savodxonligi, matematik tafakkuri yoki raqamli

savodxonligini rivojlantirish bo'yicha ilmiy maqolalar yozilishi mumkin, lekin ular maktab o'qituvchisining kundalik dars rejasiga, topshiriqlar tizimiga va baholash metodikasiga singmasa, integratsiya to'liq amalga oshmaydi.

So'nggi yillarda ilmiy faoliyat ko'rsatkichlari ham sezilarli o'smoqda. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil yakuni bo'yicha e'lon qilingan ma'lumotlarida "Scopus" va "Web of Science" bazalaridagi maqolalar soni 7 512 taga yetgani, Xirsh indeksi 5 va undan yuqori bo'lgan professor-o'qituvchilar soni 422 nafarni tashkil qilgani, oliy ta'limdan keyingi ta'lim institutlariga qabul kvotalari 5 200 taga yetkazilgani, jami ilmiy izlanuvchilar soni 22 180 nafar bo'lgani va 3 954 nafar tadqiqotchi ilmiy daraja olgani ko'rsatilgan. Bu raqamlar fan va ta'lim integratsiyasining institutsional asoslari mustahkamlanayotganini bildiradi.

Pedagogik ta'limda integratsion jarayonlarning yana bir muhim ko'rinishi **raqamli ta'lim** bilan bog'liq. Raqamli platformalar, elektron resurslar, masofaviy ta'lim, onlayn baholash, sun'iy intellekt vositalari va raqamli kontent yaratish ko'nikmalari zamonaviy pedagog uchun zarur kompetensiyaga aylandi. Bo'lajak pedagog endi faqat doska va darslik bilan ishlaydigan mutaxassis emas, balki elektron ta'lim muhitini loyihalovchi, virtual laboratoriya, interaktiv topshiriq, raqamli test va multimediali materiallardan foydalanuvchi ijodkor sifatida tayyorlanishi kerak. Shu sababli pedagogik kadrlar tayyorlashda raqamli kompetensiyani alohida fan sifatida o'qitish yetarli emas. Uni metodika, pedagogik amaliyot, baholash, fanlarni o'qitish texnologiyasi va ilmiy izlanish bilan bog'lab o'rgatish lozim.

Mavjud muammolardan yana biri pedagogik kasbga iqtidorli yoshlarni jalb etish masalasidir. Pedagoglik kasbi jamiyatda sharaflil kasb bo'lsa-da, uning jozibadorligi mehnat sharoiti, ijtimoiy himoya, kasbiy o'sish imkoniyati, ilmiy faoliyat uchun sharoit va moddiy rag'bat bilan chambarchas bog'liq. "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonun bu borada muhim huquqiy asos yaratdi, biroq uning real ta'siri pedagogning kundalik mehnat sharoitida sezilishi zarur. Pedagog ortiqcha qog'ozbozlikdan xoli bo'lsa, ilmiy va metodik izlanishga vaqt topadi. O'qituvchining ijodiy mehnati rag'batlantirilsa, ta'lim jarayonida yangilikka intilish kuchayadi.

Pedagogik kadrlar tayyorlashni rivojlantirish yo'llari aniq amaliy choralarni talab qiladi. Oliy pedagogik ta'limda nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlik kuchaytirilishi kerak. Buning uchun pedagogik amaliyot muddatini mazmunan boyitish, talabalarni dastlabki kurslardan boshlab ta'lim muassasalari bilan bog'lash, tajribali o'qituvchilarni mentor sifatida jalb qilish, dars tahlili va refleksiya madaniyatini shakllantirish muhim. Fan va ta'lim integratsiyasini kuchaytirish uchun magistratura va doktorantura tadqiqotlari real ta'lim muassasalari muammolariga

yo'naltirilishi, pedagogik eksperimentlar maktab va oliy ta'lim hamkorligida olib borilishi, ilmiy natijalar metodik qo'llanma, elektron resurs va amaliy tavsiya shaklida ta'lim jarayoniga kiritilishi lozim.

Pedagogik ta'limda **kompetensiyaviy yondashuv** to'liq ishlashi uchun baholash tizimi ham yangilanishi zarur. Talabning faqat nazariy savollarga javob berishi uning yaxshi pedagog bo'lishini kafolatlamaydi. Bo'lajak o'qituvchi dars loyihalashi, muammoli vaziyatni hal qilishi, o'quvchi bilan muloqot qilishi, baholash mezonlarini ishlab chiqishi, elektron resurs yaratishi, ilmiy manbani tahlil qilishi va ta'lim natijasini o'lchay olishi kerak. Shu sababli pedagogik oliy ta'limda portfolio, ochiq dars, dars ishlanmasi, metodik loyiha, amaliy topshiriq, reflektiv kundalik va tajriba-sinov natijalariga asoslangan baholash shakllarini keng qo'llash maqsadga muvofiq.

XULOSA

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi mazmunan yangilandi, huquqiy asoslari mustahkamlandi va ta'lim sifati davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Pedagog tayyorlash jarayoni endilikda faqat mutaxassislik fanlarini o'rgatish bilan cheklanmaydi. U **kasbiy kompetentlik, ilmiy-tadqiqot madaniyati, raqamli savodxonlik, metodik mahorat, ma'naviy yetuklik va amaliy tayyorgarlik**ni bir butun holda shakllantirishni talab qiladi. Fan va ta'lim integratsiyasi esa ushbu jarayonning asosiy mexanizmi sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, pedagogik kadrlar tayyorlashda barqaror natijaga erishish uchun oliy ta'lim muassasasi, ilmiy tadqiqot, maktab amaliyoti, davlat siyosati va jamiyat ehtiyojlari bir yo'nalishda harakat qilishi lozim. Oliy ta'lim qamrovining oshishi, professor-o'qituvchilar sonining ko'payishi, ilmiy izlanuvchilar safining kengayishi va pedagog maqomining huquqiy mustahkamlanishi muhim ijobiy natijalardir. Endigi vazifa miqdoriy o'sishni sifat o'zgarishiga aylantirish, nazariya va amaliyot uzviylikini kuchaytirish, pedagogik ilmiy tadqiqotlarning real ta'lim jarayoniga ta'sirini oshirish hamda zamonaviy pedagog shaxsini jamiyat taraqqiyotining faol subyekti sifatida shakllantirishdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Ta'lim to'g'risida. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Pedagogning maqomi to'g'risida. 2024-yil 1-fevral, O'RQ-901-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. 2019-yil 8-oktabr, PF-5847-son.

4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi faoliyatini tartibga solish sohasidagi ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida. 2024-yil 8-avgust, 489-son.
5. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. - Toshkent: TDPU, 2006.
6. Ochilov M. Muallim qalb me‘mori. - Toshkent: O‘qituvchi, 2001.
7. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. - Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
8. Jo‘rayev R.H. Ta’lim jarayonini boshqarishning ilmiy-pedagogik asoslari. - Toshkent: Fan, 2007.
9. Muslimov N.A. Kasb ta’limi o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
10. Inoyatov U.I. Ta’lim sifati va zamonaviy pedagogik boshqaruv. - Toshkent: Fan, 2012.
11. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent: Sano-standart, 2017.
12. Sharipov Sh.S. Kasbiy ta’lim pedagogikasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
13. Turg‘unov S.T. Ta’lim muassasalarini boshqarish. - Toshkent: Fan, 2011.
14. Quronov M. Milliy tarbiya. - Toshkent: Ma’naviyat, 2007.